

АВТОРСКА СПРАВКА

на гл. ас. д-р Мая Петрова Василева

за приносния характер на научните публикации, представени за участие в конкурс за доцент, обявен в ДВ бр. 33 от 17.04.2018г.

Монографичен труд

1. Василева, М., Методика на обучението по география - едно по-широко разбиране за методите на обучение, УИ "Св. Климент Охридски", София, 2018, ISBN 978-954-07-4355-4

Разглеждайки основните характеристики и особености на съвременния образователен процес по география и търсейки възможностите за повишаване на ефективността му монографичният труд е насочен към методите на обучението. В него се предлага едно по-широко схващане за методите на обучението по география. Обосновано е с актуални интерпретации по проблема от страни с развити образователни системи. Аргументирано е с факта, че географското образование у нас е част от европейското образователно пространство; че българската дидактика на географията се развива и обогатява чрез проучване, интерпретиране и адаптиране на продуктивни идеи на чужди автори, доказали своята ефективност. Използвано е дидактическото моделиране за структуриране и илюстриране на методите на обучението по география; за очертаване на тяхната специфика; за изведение на обстоятелствата, взаимовръзките и въздействията на начините на поведение на учителя и учениците, насочени към постигане на целите на географското образование. Конструиран е модел, който разгръща методите в хоризонтален и вертикален план, който обединява „големите“ и „малките“ методи. В тази връзка е потърсена ролята и мястото на методическите принципи на обучението, както и мястото на методите в планирането на обучението по география. Изведеният модел стъпва върху идеи, доказали своята продуктивност в страни с развити образователни системи, които са сметнати за полезни в настоящия етап на развитие на българското географското образование.

Моделът предлага следните възможности на географското образование у нас:

- В теоретичен план - ново схващане за методите относно: тяхната същност; равнищата на осъществяването им; измеренията на методическата дейност.
- Моделът посочва основите на методическата дейност, т.е. предпоставките, условията и факторите, които се отразяват пряко на качеството и ефективността на образователния процес (личността на учителя, принципите на обучението, географските концепции и философията на географското образование).
- Определя мястото на техниките на обучението, създавайки по този начин условия за технологизиране на образователния процес.
- Посредством извеждането в хоризонтален план на измеренията на методическата дейност се създава реалната възможност за разглеждане на учебния процес по география в неговия цялостен характер.
- Тясното обвързване с планирането и структурирането на урока и обучението е

стъпка напред към ефективното му управление.

- Разграничаването на „големите“ методи позволява по-обстойното им проучване и по-продуктивно прилагане в практиката, което се налага предвид тяхната специфика и несъмнена актуалност.
- Адаптирането и прилагането на конкретни идеи на модела би повишило качеството на образователния процес по география в българското училище. Прилагането на модела в практиката ще очертае и неговите слабости, ще даде насока на бъдещи изследователски търсения по проблематиката.

Maya Vasileva. A MORE COMPREHENSIVE UNDERSTANDING OF METHODS IN GEOGRAPHY TRAINING

The main problem in current development of geography didactics in Bulgaria is the effectiveness of educational process in school. The requirements of the contemporary Bulgarian society towards geographic education, the quality of geographic cognition and knowledge, the ability of the person for successful social and professional adaptation and realization, determine the acuity of this problem. According to these needs, changes in the geographic education process are required to address and create the conditions for the transformation of geographic information into knowledge, skills, competences and patterns of personality relevant to the life and activity of the students. This gives us grounds to perceive the educational process in geography as a "mean of achieving public and personal effectiveness" (Цанкова, 2012: 445).

Looking at the main features and specifics of today's geography educational process and searching for opportunities to increase its effectiveness, we focus on methods applied in geography training.

Methods used in training are the means and approaches by which the teacher and the pupils adapt to natural, social and cultural reality in school environment (Meyer, 2002:109; Rinschede, 2007:174). The methods determine the different pathways of teaching and learning, regulate the “mediation” aspect of training process and answer the question “How is conducted the training process?”. It is assumed that the methods support the purposeful learning and acquisition of subject (geographic) curriculum content; the cultivation of thinking and learning abilities, and social interactivity; and also development of new perspectives and ways of behavior. On the one hand, these arguments prove the methods’ importance, but on the other hand that’s the reason for a variety of complicated and confusing interpretations, concepts and notions for training methods (especially in didactics bibliography abroad). For example, we have an abundance of commonly used synonyms of the pointed term – forms of training, approaches in training, concepts of training, strategies of training, training style, strategies of teaching, organization of training etc. And it is often discussed the equation of training methods with ways of working which are not equivalent at all. It should be mentioned that in geography didactics we have serious problem related to combining methods of training with geographic working techniques. For example, the following activities - to read geographic map; to decode the aerial and satellite images and to interpret text with geographical content - should not be considered as training methods because they are actually not. Another important and controversial issue is the assumption

that sources of information are part of training methods although they are distinct attribute and feature of geography training. The diverse attempts to systemize and classify the training methods set a lot of questions and shape another problematic area for research.

The all above-mentioned lead us to a serious ambiguity of the problem in theoretical aspect which is not result only from the influence of “fashion trends” in general didactics and its sub-fields. It is also due to comprehensive and well-reasoned scientific research which tackles important aspects of investigating problems related to lesson, school, education and training. And it is made a step forward presenting a wider framework to explore the methods in geography training using the up-to-date interpretations of the problem in countries with well-developed educational system. The reasons which allow this are: the geographical education in our country is part of the European educational space; Bulgarian geography didactics develops and evolves through research, interpretation and adaptation of productive ideas of foreign authors who have proven their effectiveness. We use didactic modeling to structure and illustrate the methods of geography education; to outline their specificity; to illustrate the circumstances, interrelationships and impacts of the behavior of the teacher and the pupils aimed at achieving the goals of geographic education. We designed a model that unfolds the methods in horizontal and vertical perspective and also combines "big" and "small" methods. In this regard, we look for the role and place of the methodical principles of learning as well as the place of the methods in the planning of geography training and education. Also we emphasize that our model is generated from ideas that have proven their productivity in countries with well-developed educational system and which we consider as most useful at the current stage of development of Bulgarian geographic education.

Учебно пособие за ВУ

2. Василева, М., Актуални въпроси на съвременната дидактика на географията, МЕЛАНИ, София, 2018, ISBN 978-954-92917-9-7

Ръководството за семинарни занятия е отговор на очакванията на българското общество за по-тясно обвързване на висшето образование с потребностите на обществената практика (относно подготовка на квалифицирани учители по география). То е предназначено за студенти от специалности География (редовно и задочно обучение), История и география и География и биология (бакалавърска степен), както и за обучение в курсовете за Следдипломна квалификация по география, чрез които се придобива учителска правоспособност за обучение по предмета.

Ръководството обогатява теоретичните постановки на дидактиката на географията у нас относно основните характеристики на обучението по предмета, чрез представяне на резултатите от научните търсения на автора относно иновациите по изследваната проблематика в страните с развити образователни системи. Предоставя възможности за: формиране и развитие на важни за съвременния учител способности, чрез осъществяване на нов тип взаимодействие между преподавателя и студентите, основано на интеракцията; за придобиване на знания, умения и компетентности по самостоятелен път. Представя един примерен модел за подготовка на студентите по основни проблеми (теми) от дидактиката на географията, чието усвояване е задължително условие за постигане на висока професионална компетентност.

Учебни пособия за СУ*

*Учебните пособия са посочени, тъй като в тях са приложени конкретни авторски идеи, напр. в уроците за дейности или в методическите разработки на представените в книгата за учителя урочни единици.

3. *Цанкова, Л., Василева, М., Гетова, Н.*, География и икономика 7. клас. Книга за учителя, Просвета, София, 2018
4. *Цанкова, Л., Бърдаров, Г., Василева, М., Гетова, Н.*, Електронен учебник. География и икономика 7. клас, Просвета плюс, София, 2018
5. *Цанкова, Л., Бърдаров, Г., Василева, М., Гетова, Н.*, Тетрадка по География и икономика за 7. клас, Просвета, София, 2018
6. *Цанкова, Л., Бърдаров, Г., Василева, М., Гетова, Н.*, Учебник по География и икономика за 7. клас, Просвета, София, 2018

Публикации в български научни издания (статии и студии)

7. *Василева, М.*, ПСИХОЛОГИЧЕСКА ОСНОВА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ – ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ, Годишник на СУ, том: Кн. 2 - География, брой: 111, издателство: СУ "Св. Климент Охридски", 2018 (под печат)

Основна проблематика в съвременната дидактика на географията е търсенето на качество и ефективност от образователния процес по география. Актуалността на тази проблематика е обусловена от изискванията на българското общество към географското знание и познание, към способността на личността за успешна социална и професионална адаптация и реализация. Посочените потребности налагат промени в образователния процес по география, насочени главно към създаването на условия за трансформирането на географската информация в личностно значими за живота и дейността на ученика знания, умения, компетентности и модели на поведение. Тези промени неминуемо трябва да стъпят върху здрава психологическа основа и солиден изследователски фундамент, който да очертае основите на учебния процес по география, факторите, които му влияят, характера и спецификата на тяхното влияние. Това е и проблематиката на настоящото изследване. Акцентира се върху психологията на ученето, инструктивната психология, психологията на развитието и социалната психология, тяхното отношение и отражение в обучението по география. Студията

доказва ролята на психологията за трансформирането на географската информация в личностно значими за живота и дейността на ученика знания, умения, компетентности и модели на поведение.

Maya Vasileva. PSYCHOLOGICAL BASIS OF GEOGRAPHY TRAINING

The main problem in contemporary geography didactic is the demand for quality and efficiency of geography educational process. The topicality of this issue is conditioned by the requirements of Bulgarian society towards geographic cognition and knowledge, and the ability of individuals for successful social and professional adaptation and realization. These needs call for changes in geography educational process, mainly aimed at creating conditions for transformation of geographic information into knowledge, skills, competences and patterns of personality that are relevant to the life and activity of the student. All these changes should originate from strong psychological basis and comprehensive research background. Thus it will be easy to delineate the basis of geography training process and factors which influence it, and their nature and specifics. In current paper are explored the psychology of learning, instructional psychology, developmental and social psychology and their impact and interrelations with geography training. In regard to this a special attention is paid to:

- Changes in pupils' behavior and/or their behavioral potential as result of learning process in geography training (cognitive, psychomotor, emotional and social).
- “Aspects” of learning process in geography training (study motivation, brainstorming, strategic learning/taking decisions, innovative learning, problem based learning, unfolding the pupils' creativity, concept-based learning, transfer learning with application)
- The impact of different types of teaching and training (based on adequate goals, on appropriate training methods, work forms and sources of information).
- Spatial intelligence (as “understanding of space”).
- • Problematic aspects of social psychology analyzed from the viewpoint of geography education (interaction and communication; motivation and interests, social perception, “mind/cognitive maps”, prejudices and stereotypes, “world picture”, “social learning” and socialization).

8. **Василева, М.** Дидактическото моделиране в обучението по география, Годишник на СУ, том: Кн. 2 - География, брой: 108, 2016

Статията очертава ролята на дидактическото моделиране за качеството и ефективността на обучението, вкл. по география. Тя представя класически дидактически модели, които позволяват процеса на обучение да бъде разгледан през различна дидактическа перспектива, от различна научно-теоретична позиция. В нея се представят идеи за съгласуване на обучението с научни критерии за качество, които авторът обвързва с целенасоченото, обективно и рационално планиране, осъществяване и рефлексия на дидактическата дейност като цяло и на процеса преподаване – учене в частност. Обединяването на теоретичното с опита се явява предпоставка за изграждане на дидактическа компетентност за дейност, т.е. за изграждането на дидактически модел на поведение у обучаващите. Статията дава отговор на актуални въпроси на дидактиката, а именно: какво прави обучението добро?, как обучаващите и обучаемите постигат

своята цел, осъществявайки иновативен учебен процес? Въпреки че въпросите нямат еднозначен отговор, ясно е открояна идеята за ролята на дидактическите принципи в практиката на учебната дейност, като ръководно начало, което определя посоката, в която трябва да се развива процеса на обучението.

Maia Vasileva. DIDACTICAL MODELING IN GEOGRAPHY EDUCATION

The contemporary geography didactics in Bulgaria is evolving through thorough study of the theoretical foundations and best practices in the countries with well-developed educational systems. Thus in our paper we examine the achievements of the German school of didactics and present the didactical modeling as main prerequisite, condition and factor for providing high quality planning, organization and implementation of the geography educational process. We have also focused on the analysis of basic didactical models and the opportunities to adapt them in the geography educational system in Bulgaria.

9. Василева, М., Идеи за усъвършенстване на планирането и структурирането на урока по география – поглед към съвременната немска дидактика на географията, Годишник на СУ, том: Кн. 2 - География, брой:104, 2012

Проблемът за структурирането и планирането на урока не е нов. Той е традиционно разглеждан в дидактиката на географията както у нас, така и в страните с развита образователна система. Причината за това е ролята на планирането и структурирането на урока за постигане на целите на обучението по география, респективно за повишаване на качеството и ефективността на учебния процес. В това изследване се проучва състоянието на проблема в съвременната немска дидактика на географията, извеждат се теоретични постановки, свързани с него, дават се идеи за усъвършенстването на планирането и структурирането на урока по география в българското училище.

Vasileva, M., IDEAS FOR IMPROVEMENT OF LESSON PLANNING AND STRUCTURING – A VIEW TO CONTEMPORARY GERMAN GEOGRAPHY DIDACTICS

The problem of geographical lessons planning and structuring although traditional for geography didactics, is still in focus. This research analyses the specific features of the problem in contemporary German didactics. According to derived theoretical constructions in the paper are pointed out few ideas for improvement of planning and structuring of geography lesson in Bulgarian secondary schools.

10. Василева, М., Н. Маринова, Идеи за усъвършенстване на структурата на урока по география, География 21, брой: 2, 2011

Проблемът за структурата на урока е класически за дидактиката на географията, но има актуално звучене, поради факта, че от структурата на урока зависи неговата ефективност. Световните тенденции в образованието и промените в самия образователен процес в посока взаимодействие учител – ученици, предполагат и промени в структурата на урока. В тази връзка в статията се представят и прилагат идеи, изведени от съвременната немска дидактика в структурирането на урока по география в българското училище. Разглеждат се теоретичните постановки по проблема, въз основа на които се предлага вариант на план-сценарий за структуриране на урока, приложим в практиката на обучението по география в българското училище.

Публикации в сборници от научни конференции

11. *Vasileva, M., EDUCATIONAL PROCESS IN GEOGRAPHY – SPECIFICATION AND PROSPECTS, International Scientific Conference GEOBALCANICA 2018, Ref IF/IR*

The main problem in contemporary geography didactics is the demand for quality and efficiency of the geography educational process. The topicality of this issue is conditioned by the requirements of Bulgarian society towards geographic cognition and knowledge and improving individual's ability for successful social and professional adaptation and realization. These needs call for changes in geography educational process, mainly aimed at creating conditions for the transformation of geographic information into knowledge, skills, competences and patterns of personality that are relevant to the life and activity of the students. Considering the mentioned facts, the paper reveals the specifics of modern educational process in geography and outlines the perspective for its development.

Василева, М., ОБРАЗОВАТЕЛНИЯТ ПРОЦЕС ПО ГЕОГРАФИЯ – СПЕЦИФИКА И ПЕРСПЕКТИВИ

Търсенето на качество и ефективност от географското образование винаги преминава през образователния процес по география. И това е съвсем естествено, тъй като именно той създава условията за трансформиране на географската информация в личностно значими за живота и дейността на ученика знания, умения, компетентности и модели на поведение, именно той е „средството за постигане на обществена и личностна ефективност“. Във връзка с горепосоченото в статията се разкриват спецификите на съвременния образователен процес по география; очертават се перспективите за неговото развитие.

12. *Vasileva, M., Naydenov, K., GEOGRAPHY EDUCATIONAL SYSTEM - ANALYSIS FROM THE SOCIAL MANAGEMENT POSITIONS, International Scientific Conference GEOBALCANICA 2018, Ref IF/IR*

Geography education as community activity evolves in line with the changing needs of human society. At current stage geography education faces different challenges and problems in its essence and scale. This implies new realities, a new educational culture and constantly changing educational environment. It is necessary to develop and validate different educational concepts, to rethink existing ideas, formulations, solutions and experience, and to generate new ones. So the main aim of current paper is to examine geography education in

Bulgaria from the point of view of social management and to present its specificity as a social system. Also, it is made an attempt to generate thematic strategy of geography education in order to draw on its current dimensions and priorities.

Василева, М., Кл. Найденов, СИСТЕМАТА НА ГЕОГРАФСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ОТ ПОЗИЦИИТЕ НА СОЦИАЛНОТО УПРАВЛЕНИЕ

Българското образование, респ. географското образование у нас се осъществява в условията на централизирано планиране, върху основата на класно-урочна система и предметно обучение. Като всяка обществена дейност то се развива в съответствие с изменящите се потребности на обществото. На този етап се обуславя от различни по своята същност и мащаби предизвикателства и положения: глобализация и динамика на информационното общество; общество, базирано на знанията и с ново отношение към знанието; навлизане на информационните и комуникационни технологии във всички сфери на обществения живот; необходимост от координиране и синхронизиране на образователните системи на страните от ЕС за създаване на „единна Европейска образователна политика“ и т.н. Всичко това предполага нови реалности, нова образователна култура, друга образователна среда за географското образование. Налага се разработване и утвърждаване на други образователни концепции, които да преосмислят съществуващите идеи, постановки, решения, опит и да генерират нови. Във връзка с горепосоченото в статията се изследва географското образование в България от позициите на социалното управление; представя се неговата специфика като социална система; генерира се неговата предметна стратегия, с оглед извеждане на актуалните ѝ измерения и приоритети.

13. **Василева, М.**, Моделът на кооперативното учене - една реална възможност за активизиране на учениците в обучението по география, Регионално развитие и политика Юбилеен сборник посветен на проф. д-р Петър Славейков, редактор/и: Карастоянов, Ст., и др., издателство: МЕЛАНИ, 2018, стр.178-185

„Целите на географското образование се постигат чрез дейност и на базата на мотиви“ – се казва в актуалната дидактика на географията в България. Какво означава това за процеса на обучението по география на практика? – проблематизиране и дейностна ориентация, променени роли на „актьорите“, хетерогенност, компетентностна ориентация, диференциране и индивидуализиране. Статията се позовава на опита от страни с развити образователни системи, тъй като у нас все още няма утвърден методически модел, отразяващ посочените претенции. Разглежда се моделът на кооперативното учене, който е един от актуалните модели в тези страни и се търсят възможностите за адаптирането му в нашето географско образование.

14. **Василева, М.**, "Къщата на географското образование" - примерен модел", „Съвременни предизвикателства в развитието на географията в България“, издателство: БГД; ЮЗУ "Неофит Рилски", 2017

Всички процеси и явления имат географски измерения, което обосновава присъствието

на географията като основен учебен предмет в българското училище. Като учебен предмет ролята ѝ за развитието на компетентността, моделът на поведение, ценностното отношение на учениците е безспорна. На фона на поставяните все по-високи обществени изисквания към образованието (и към географското в частност) се налага разработването на нова образователна парадигма, респективно нови образователни модели, които поставят в центъра личността на ученика с неговите потребности, интереси, отговорности. В тази връзка в статията се предлага такъв примерен образователен модел на географското образование. Конструира се въз основа на актуални интерпретации от съвременната дидактика на географията у нас и в страните с развити образователни системи. Представя се чрез метафора, предвид възможността „тежки“ теоретични въпроси да бъдат пречупени и разгледани от различна перспектива, предвид възможността да бъде предизвикан допълнителен интерес към проблематиката.

Maia Vasileva, „THE HOUSE OF GEOGRAPHY EDUCATION“ – AN EXAMPLE MODEL

All processes and phenomena have geographical dimensions which justify the presence of geography science as the main subject of study in Bulgarian school system. As such the role of geography in development of specific competences and patterns of behavior is with undeniable value for students. Against the background of growing public demands for education (and geographic one in particular), it is necessary to develop a new educational paradigm, respectively new educational models that set the student's personality and their needs, interests and responsibilities in the center of geography training process. In this regard, we are taking a step forward by presenting an exemplary educational model of geography education. We construct it on the basis of current interpretations from contemporary geography didactics in Bulgaria and in countries with developed educational systems. We present it through a metaphor having in mind that "severe" theoretical issues may be broken and examined from a different perspective and give us the possibility for further researches of the issue.

15. Vasileva, M., “RENDEL MODEL” – A DIFFERENT APPROACH FOR CONTROL AND ASSESSMENT IN GEOGRAPHY TRAINING, XV-th International Scientific Conference "Knowledge in Practice", редактор/и: Vlado Kambovski, издателство: GRAFOPROM - BITOLA, 2017, стр.647-652, Ref IF (1.322 - 2016)

The “modern” geography training is determined by a variety of specific features. Firstly, they are related to the goals of geography education and secondly – to geography methodic. Contemporary geography training is aiming not only at development of cognitive competence of pupils but also to cultivate their methodical, social and emotional competence and respectively the accomplishment of specific behavioral model. For the training process it means problem-centered orientation and usage of activity-centered (“learning by doing”) principles and individual approach. It is considered that the learning process is successful when it is based on transparency and clarity, motivation, cognitive activity, positive thinking and personal attitude.

Evidently, the following questions arise:

- How to implement the training control in such conditions?
- How to measure and assess the real achievements of pupils/students?

In presented paper the answers of stated questions are explored using the "Rendel model". It offers a fruitful theoretical framework for control and assessment in geography education and investigates such important aspects like: the personal management of learning process; role and place of basic geography literacy; activity orientation of new methods in geography training which stimulate the development of social, methodical, emotional and personal competence of students; development of "feedback culture" between the teacher and the pupils/students; different ways of controlling and evaluating the students' achievements; the role of control and evaluation in development of student's logical thinking and "long lasting" learning etc.

Regarding the control and evaluation under a new methodology of geography training, we think the Rendel model would have a great potential for real application. In conclusion, we point out that the change in geography teaching methodology inevitably causes changes in the "culture of learning", respectively in control and evaluation. Although concepts such as "modern" methodology, "new learning methods", "modern geography training" have been affected, it would be wrong to think that the "old" proven methodology should be dismissed easily. These are the reasons to seek opportunities for adapting the Rendel model in geography education in our country.

Василева, М. „МОДЕЛЪТ - RENDEL” – ДРУГ ПОХДОД КЪМ КОНТРОЛА И ОЦЕНЯВАНЕТО В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ

„Модерното“ географско образование се характеризира със специфични особености. Това е свързано както с целите, така и с методиката на обучението. Съвременното географско образование цели да развие не само когнитивната компетентност на учениците, но и тяхната методическа, социална и емоционална компетентност, да изгради у тях специфичен модел на поведение в географското пространство. За процеса на обучението това означава проблемност, дейностна ориентация и индивидуален подход. Смята се, че ученето е успешно, когато се основава на прозрачност и яснота, мотивация, когнитивна дейност, позитивно мислене и лично отношение. В тази връзка възникват въпросите:

- Как да осъществим контрола на обучението при такива условия?
- Как да измерваме и оценяваме реалните постижения на учениците?

В статията се търси отговор на тези въпроси посредством "Модела Rendel". Той предлага подходящата теоретико-конструктивна рамка на контрола и оценяването в обучението по география и изследва важни аспекти като: личното управление на учебния процес; ролята и мястото на базисната грамотност по география; ориентирането към дейност на новите методи в обучението по география, които стимулират развитието на социалната, методическата, емоционалната и личната компетентност на учениците; изграждането на "култура на обратна връзка" между учителя и учениците; различните начини за контролиране и оценяване на постиженията на учениците; ролята на контрола и оценката в развитието на логическото мислене на

ученика, на "трайното" учене и др. Статията посочва потенциалната възможност на „Модела Rendel“ за реално приложение в практиката на обучението по география, което е основание да се търсят възможности за адаптирането му в обучението по география и у нас.

16. [Vasileva, M., A MORE COMPREHENSIVE UNDERSTANDING OF METHODS IN GEOGRAPHY TRAINING , KNOWLEDGE - INTERNATIONAL JOURNAL. SCIENTIFIC PAPERS VOL 19.1, редактор/и: Vlado Kambovski , издателство: GRAFOPROM - BITOLA, 2017, стр.285-288, Ref IF \(1.322 - 2016\)](#)

Methods used in training are the means and approaches by which the teacher and the pupils adapt to natural, societal and cultural reality in school environment. The methods determine the different pathways of teaching and learning, regulate the “mediation” aspect of training process and answer the question “How is conducted the training process?”. We assume that the methods serve the purposeful acquisition and acquisition of subject (geographic) learning content, the development of thinking and learning abilities, social interactivity, the development of new perspectives and ways of behavior. On the one hand, these arguments prove the methods’ importance, but on the other hand it is the reason for a variety of complicated and confusing interpretations, concepts and notions for training methods. For example, we have an abundance of commonly used synonyms of the pointed term – forms of training, approaches in training, concepts of training, strategies of training, training style, strategies of teaching, organization of training etc. And it is often discussed the equation of training methods with ways of working which are not equivalent at all. It should be mentioned that in geography didactics we have serious problems related to: combining methods of training with geographic ones; assuming that sources of information are part of training methods although they are distinct attribute and feature of geography training. The diverse attempts to systemize and classify the training methods set a lot of questions and shape another problematic area for research.

The all above-mentioned lead us to a serious ambiguity of the problem in theoretical aspect which is not result only from the influence of “fashion trends” in general didactics and its sub-fields. It is also due to comprehensive and well-reasoned scientific research which tackles important aspects of investigating problems related to lesson, school, education and training. And we step forward presenting a wider framework to explore the methods in geography training. Taking into account that the Bulgarian education is part of European educational system, the main notions used in the paper are up-to-date interpretations of the problem in countries with advanced educational systems. So the main goal of paper is to construct specific model which encompasses the methods in vertical and horizontal scale and incorporates the “big” and the “small” methods. With reference to the latter the role and place of methodical principles is examined as well as the position of methods in planning of geography training.

Василева, М., ЕДНО ПО-ШИРОКО СХВАЩАНЕ ЗА МЕТОДИТЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ

В статията се предлага едно по-широко схващане за методите на обучението по

география. Обосновано е с актуални интерпретации по проблема от страни с развити образователни системи. Аргументирано е с факта, че географското образование у нас е част от европейското образователно пространство; че българската дидактика на географията се развива и обогатява чрез проучване, интерпретиране и адаптиране на продуктивни идеи на чужди автори, доказали своята ефективност. Използвано е дидактическото моделиране за структуриране и илюстриране на методите на обучението по география; за очертаване на тяхната специфика; за изведане на обстоятелствата, взаимовръзките и въздействията на начините на поведение на учителя и учениците, насочени към постигане на целите на географското образование. Конструиран е модел, който разгръща методите в хоризонтален и вертикален план, който обединява „големите“ и „малките“ методи. В тази връзка е потърсена ролята и мястото на методическите принципи на обучението, както и мястото на методите в планирането на обучението по география.

17. [Vasileva, M., D. Poleganova, CONDUCTING EXPERIMENTS IN GEOGRAPHY TRAINING, Knowledge without Borders, редактор/и: Vlado Kambovski, издателство: GRAFOPROM - BITOLA, 2017, стр.1283-1288, Ref IF \(1.023 - 2015\)](#)

It is beyond dispute that conducting experiments in geography training provides many opportunities. As such we could point out the possibilities: to visualize certain topics and improve practical experience in training; to cultivate children's experimental abilities, and afterwards – develop experimental literacy via mastering methods and mechanisms of the experimental algorithm; to build up correct notions in children's minds; to acquire critical attitude towards scientific knowledge of Nature; to stimulate the motivation and pupils' interest for studying; to encourage the pupils' independence and get them accustomed to a problem-centered approach in geography training; to improve pupils' social and communication skills (working together in small groups) and even develop children's personalities.

Although all these positive scenarios have been proven in geography training practice (especially in countries with well-developed educational system), experimenting has not yet been acknowledged neither in the theory of geography didactics in Bulgaria, nor in real educational environment in Bulgarian schools. This might be a consequence of the fact that geography didactics in Bulgaria has not facilitated the teachers with clear enough methods for experimenting in the training process or of the fact that the training experiment requires serious preparation (in theoretical and applied aspect). Probably it is also due to the fact that conducting experiments in geography training is time consuming and, on the other hand, there is a shortage of working materials (often they are even missing). Whatever reasons we might identify, there are not enough arguments to continue ignoring the whole above-mentioned potential of experimenting. That is why in this paper it is proposed to move further and make one more common didactic-methodical characteristic of experimenting that matches the goals of geography training. To describe the experiment, we have to analyze it in several steps: nature and significance; classification and types; and implementation in the training process.

In the paper we refer to the experience in countries with well-developed educational systems, and present an algorithm for conducting experiments in geography training. Furthermore, we

elaborate future possibilities for planning and its implementation in scenario planning of a geography lesson. We also investigate the position of experiment in the training process, i.e. its position in a particular topic or geography lesson. It is done in accordance with the goals which we pursue and also in line with the functions which experimenting in geography training fulfills.

The current paper is only a small and initial part of a far bigger research concerning the problems of carrying out experiments in geography training, which is subject of a future publication.

Василева, М., Д. Полеганова, ОТНОСНО ЕКСПЕРИМЕНТИРАНЕТО В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ

Възможностите, които предоставя експериментирането на обучението по география са неоспорими. Такива напр. са: възможността за конкретно онагледяване и изграждане на практически опит в обучението; за развиване на експериментални способности у децата, а в последствие – и на експериментална култура чрез овладяване на методиката и техниките на експерименталния алгоритъм; за изграждане на реални представи у децата; за изграждане на критично отношение към природонаучното знание; за стимулиране на мотивацията и ученическия интерес към ученето; за развиване на самостоятелността и привикването към проблемноориентирана работа в процеса на обучение; за развиване на социалните и комуникативните способности на учениците, работещи в малки групи; дори за развитие на личността на децата.

При все, че всички тези възможности са доказани в практиката на обучението (особено в страните с развити образователни системи), експериментирането все още не е заело полагащото му се място нито в теорията на дидактиката на географията у нас, нито в реалната учебна среда на българското училище. Това би могло да се дължи на факта, че дидактиката на географията у нас не е предоставила на учителите достатъчно ясна методика на експериментирането за процеса на обучението или – на факта, че един учебен експеримент изисква сериозна предварителна подготовка (в теоретичен и в практически план). Вероятно се дължи и на факта, че тук се изисква повече учебно време, а и работни материали, които най-често (дори винаги) липсват. Каквито и причини да намерим, те едва ли ще са достатъчно основание да продължаваме да пренебрегваме целия горепосочен потенциал на експериментирането. В статията се предлага една най-обща дидактико-методическа характеристика на експериментирането за целите на обучението по география. Тя се прави в няколко стъпки:

- същност и значение;
- класификация и видове;
- внедряване в процеса на обучението.

Характеристиката е основана на опита на страни с развити образователни системи. Предложен е алгоритъм на експериментирането с възможности за планирането и внедряването му в план-сценария на урока по география. Търсено е мястото му в процеса на обучението, т.е. мястото му в отделната тема или урочна единица. Това е направено съобразно целите, които се преследват, както и функциите, които географският учебен експеримент осъществява.

Настоящата характеристика е само малка част и един начален етап от по-

мащабно изследване по проблемите на експериментирането в обучението по география, което предстои да бъде публикувано.

18. [Wasileva, M., Naydenov, K., Atanasov, D., CONTEMPORARY TRENDS IN GEOGRAPHICAL EDUCATION, InterCarto/InterGIS, редактор/и: Vladimir S. Tikunov , издателство: ELIBRARY.RU , 2017, стр.205-210, doi:http://dx.doi.org/10.24057/2414-9179-2017-3-23-205-210, Ref](#)

The geography includes rich, diverse and comprehensive themes that give us an understanding of our changing environment and interconnected world. It includes the study of the physical environment and resources; cultures, economies and societies; people and places; and global development and civic participation. As a subject, geography is particularly valuable because it provides information for exploring contemporary issues from a different perspective. This geographical information affect us all at work and in our daily lives and helps us make informed decisions that shape our future. All these facts result in a wide discussion on many topical issues in contemporary geography didactics. Subjects of research are the new geography and economics curriculum as well as construction of modern learning process. In the paper are presented briefly some of the current trends and key issues of geodidactics. As central notions we consider and analyze the training/educational goals, geography curriculum, target groups and environment of geography training, training methods as well as the information sources used in geography education. We adhere that all the above-mentioned finds its reflection in planning, analysis and assessment of education and thus in its quality and effectiveness.

Василева, М., Кл. Найденов, Д. Атанасов, СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ НА ГЕОГРАФСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Географията разглежда богати, разнообразни и обхватни теми, които ни дават представа за нашата динамична, променяща се среда и комплициран свят. Тя изследва природна среда и ресурси; култури, икономики и общества; хора и пространства; глобалното развитие и гражданското участие. Като учебен предмет, географията е особено ценна, защото предлага поглед над съвременните проблеми от различна гледна точка. Тази географска информация засяга всички нас на работа и в нашето ежедневие и ни помага да взимаме информирани решения, които оформят нашето бъдеще. Всичко това аргументира широката дискусия и многото актуални въпроси в съвременната география. Горепосоченото неминуемо се отразява и прокира в системата на образованието, поради което обект на изследване в статията е съвременното географско образование и особеностите на съвременното обучение по география. Представени са накратко някои основни тенденции и ключови въпроси на геодидактиката. Разглеждат се съвременните образователни цели, географското учебно съдържание, „целевите групи“ и процеса на обучението по география, методите на обучение, както и информационните източници, прилагани в обучението по география.

19. [Vasileva, M., SAMPLE MODEL FOR GEOGRAPHY EDUCATION FUNCTIONING AND MANAGEMENT, BUSINESS AND MANAGEMENT, редактор/и: MIRELA MAZILU; A. B. YERELI; C.](#)

Geography education in Bulgaria is conducted in conditions of centralized planning. It is organized in a system which obtains certain parameters – content, structure, organization and environment. The most important factor defining the geography education statute is state educational policy which is a result of social, economic and political conditions. Public needs, nature of geography science and the essence of geography knowledge and cognition find their particular reflection in the mission of geography education – to accomplish the build-up of geography literacy in young people as part of their general literacy. All these facts demand to study the proper ways for effective management of geography education and its improvement. One of the possible solutions is to foster innovative models for management, functioning and development of geography educational system. In current paper is presented a sample model for geography education functioning and management using the metaphor as an instrument for its reflection. “House of geography education” is presented as a complex system working in a specific environment. The elements of the system as well as the interrelations and interactions are shown. The model functioning is organized in a certain logical coherence of goals which are more or less standardized. The whole “working process” is implemented in a “framework” delineated from the interaction between strategy, structure and organizational culture. There are different “modes” of development and we are searching the “ideal organizational environment”.

Василева, М., ПРИМЕРЕН МОДЕЛ ЗА ФУНКЦИОНИРАНЕ И МЕНИДЖМЪНТ НА ГЕОГРАФСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Географското образование у нас се осъществява в условията на централизирано планиране. То е организирано в система, която има определени параметри – състав, структура, организация, среда. Най-важен фактор, определящ статута на географското образование е образователната политика на държавата, продукт на обществено-политически и социално-икономически условия. Обществените потребности, особеностите на географската наука, на географското знание и познание, намират конкретно отражение върху мисията на географското образование – да осигури изграждането на географската култура на младите хора, като част от тяхната обща култура. Това налага търсене на пътища за нейното ефективно управление с цел усъвършенстването ѝ. Един от пътищата за това е предлагането на иновативни модели за управление, функциониране и развитие на системата на географското образование.

В настоящата статия е предложен примерен модел за функциониране и мениджмънт на географското образование. Използвана е метафората като инструмент за изобразяването му. „Къщата на географското образование” е изобразена като комплексна система, която работи в специфична околна/външна среда. Представени са елементите на системата, връзките и взаимодействията между тях. Функционирането на модела е организирано в определена последователност от задачи, които са повече или по-малко стандартизирани. Цялостният „работен процес” се осъществява в една „рамка”, очертана от взаимодействието – стратегия, структура и организационна култура. Следват се „моди на развитие”. Търси се „идеалната организационна среда”.

Изводът: Системата на географското образование е динамична, отворена

система, върху която влияе комплекс от фактори. Потребностите на българското общество на съвременния етап на развитие и образователната политика на държавата поставят нови изисквания пред нея, относно нейното качество и ефективност. В това отношение образователният мениджмънт предлага неоспорими възможности за вземане на реални решения.

20. [Vasileva, M., WHAT IS THE ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE IN GEOGRAPHY EDUCATION?, SCIENCE & SOCIETY, VOLUME V, EDUCATION AND RESEARCH, редактор/и: Alessandro Antonietti, Alois Ghergut,..., издателство: SGEM2017, 2017, стр.671-676, doi:10.5593/sgemsocial2017/35, Ref IF/IR](#)

The issue of the organizational culture of geographic education nowadays is becoming more and more relevant as it relates to a number of problems in the geographical community. Such are, for example, the lack of organization of geography teachers, the poor activity of methodological unions in secondary schools, the limited opportunities for creative geography teachers, the discontinued printing of emblematic magazines, etc. Despite the fact that the activities of the Bulgarian Geographical Society were resumed, and that a new professional organization was established - the Bulgarian Association of Geographers and Regionalists, the problems of the community are not solved. The search for the reasons for this, as well as the possible solutions, inevitably lead to the organizational culture of geographic education (understood as organization). Here the organization presents itself as a key factor in the success of geographic education, in overcoming the above-mentioned problems, in promoting geography to society. Following questions need to be answered: What does the organizational culture mean?, How does it manifest?, What specific characteristics does it have?, What does organizational geographic culture mean?, What specific characteristics does it have?, What basic meanings does it have?

Василева, М., КАКВА Е РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА В ГЕОГРАФСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ?

Въпросът за организационната култура на географското образование днес придобива все по-актуално звучене, тъй като с нея се свързват редица проблеми на географската общност. Такива например са: липсата на организация на учителите-географи, слабата дейност на методическите обединения в средните училища, ограничените възможности за творческа изява на учителите-географи, преустановеното отпечатване на емблематични списания и т.н. При все, че бе възобновена дейността на Българското географско дружество, както и, че бе създадена нова съсловна организация - Българската асоциация на професионалните географи и регионалисти, проблемите на общността не се решават. Търсенето на причините за това, както и на евентуалните решения неминуемо води до организационната култура на географското образование (разбирано организация). Тук тя се представя като ключов фактор за успеха на географското образование, за преодоляването на горепосочените проблеми, за утвърждаването на географията пред обществото. Търси се отговор на следните въпроси: Какво означава организационна култура?, Как се проявява тя?, Какви са нейните специфични особености?, Какво означава географска организационна култура?, Как се проявява тя?, Кой са нейните специфични характеристики?, Кой са

нейните основни значения?.

21. **Василева, М.**, „Модерната“ методика на обучението по география – избрани модели, Географски аспекти на планирането и използването на територията в условията на глобални промени, издателство: БГД; Фондация ЛОПС, 2016

„Целите на географското образование се постигат чрез дейност и на базата на мотиви“ – се казва в актуалната дидактика на географията в България. Какво означава това за процеса на обучението по география на практика? – проблематизиране и дейностна ориентация, променени роли на „актьорите“, хетерогенност, компетентностна ориентация, диференциране и индивидуализиране. Настоящата статия се позовава на опита от страни с развити образователни системи, тъй като у нас все още няма утвърден методически модел, отразяващ посочените претенции. Разглеждат се някои от най-актуалните модели в тези страни и се търсят възможностите за адаптирането им в нашето географско образование.

22. **Tzankova, L., Vasileva, M., Poleganova, D., Kotseff, G., Didactical modeling – main prerequisite, condition and factor for ensuring quality in geography education, Geobalcanica 2016, 2016, стр.207-213, doi:DOI:http://dx.doi.org/10.18509/GBP.2016.28 UDC: 37.02:91(497.2), Ref**

The contemporary geography didactics in Bulgaria is evolving through thorough study of the theoretical foundations and best practices in the countries with well-developed educational systems. Thus in our paper we examine the achievements of the German school of didactics and present the didactical modeling as main prerequisite, condition and factor for providing high quality planning, organization and implementation of the geography educational process. We have also focused on the analysis of basic didactical models and the opportunities to adapt them in the geography educational system in Bulgaria.

Цанкова, Л., **М. Василева**, Д. Полеганова, Г. Коцев, ДИДАКТИЧЕСКОТО МОДЕЛИРАНЕ – ОСНОВНА ПРЕДПОСТАВКА, УСЛОВИЕ И ФАКТОР ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ

Статията очертава ролята на дидактическото моделиране за качеството и ефективността на обучението, вкл. по география. Тя представя класически дидактически модели, които позволяват процеса на обучение да бъде разгледан през различна дидактическа перспектива, от различна научно-теоретична позиция. В нея се представят идеи за съгласуване на обучението с научни критерии за качество, които авторите обвързват с целенасоченото, обективно и рационално планиране, осъществяване и рефлексия на дидактическата дейност като цяло и на процеса преподаване – учене в частност. Обединяването на теоретичното с опита се явява предпоставка за изграждане на дидактическа компетентност за дейност, т.е. за изграждането на дидактически модел на поведение у обучавашите.

23. *Tzankova, L., M. Vasileva, D. Poleganova, G. Kotseff*, Geography Didactics – Between Theory and Practice, Достижения и актуалност на географската наука по повод 150 години от рождението на Йован Цвиич, 2015

The contemporary geography didactics in Bulgaria is evolving through thorough study of the theoretical foundations and best practices in the countries with well-developed educational systems. Thus the main goal of the paper is to examine comprehensively the contemporary aspects of interaction between the theory of geography didactics and practice of geography education based on achievements of the German school of didactics.

Цанкова, Л., М. Василева, Д. Полеганова, Г. Коцев, ДИДАКТИКА НА ГЕОГРАФИЯТА – МЕЖДУ ТЕОРИЯТА И ПРАКТИКАТА

Съвременната дидактика на географията в България се развива чрез разкриване на теоретичните постановки и положителните практики в страните с развита образователна система. Във връзка с това и основната цел на настоящата статия е да се проучат съвременните аспекти на взаимодействие между теорията на дидактиката на географията и практиката на обучението по география на база опита в немската дидактика. Статията представя основните въпроси на гео-дидактическите изследвания, видовете гео-дидактически изследвания, предлага авторски модел на гео-дидактическото изследване.

24. *Vasileva, M., G. Kotseff, D. Poleganova, IN THE GARDEN OF “GEOGRAPHIC LITERACY”, International Scientific Conference GEOBALCANICA 2015, 2015, стр.225-229, doi:DOI: <http://dx.doi.org/10.18509/GBP.2015.29> UDC: 37.015.31:57.081.1(497.2), Ref*

The association of pedagogical activity with the gardening is not a new one. Usually this metaphor presents the teacher as gardener who actively influences the process of natural growth of the plants in the garden (pupils in school). In our paper we present the contemporary geographical education as garden in which the “geographical literacy” is growing as product of mutual efforts of gardener and plants (teacher and pupils). The plants we grow are alive and vital, they possess their own dynamics and this makes it hard to determine and accelerate the process of their growth by the mere will of the gardener and in the way he alone envisions their development. The “geographical garden” and its plants are separated from the environment (other educational subjects) by a fence. As our garden continuously interacts with that environment, the fence is playing a crucial role – first to protect the plants from the pests (reduced geography lessons in secondary school curriculum, obsolete school facilities) and second - to provide transparency for innovative approaches and good practices (new information technologies, improvement of organizational culture and behavior). The gardener’s goal is to preserve the vitality of the plants (the motivation of the pupils) and to achieve high yields (geographical literacy) by using a number of contemporary tools and instruments (new educational methods and techniques). This paper and the metaphor used aims at providing an improved model of geographical literacy setup and development based on the traditional Bulgarian model.

Василева, М., Г. Коцев, Д. Полеганова, В ГРАДИНАТА НА „ГЕОГРАФСКАТА

КУЛТУРА“

Свързването на педагогическата дейност с градинарството не е нещо ново. Обикновено тази метафора представя учителя като градинар, който активно влияе върху процеса на растеж на растенията в градината му (ученици в училище). В статията е представено съвременното географско образование като градина, в която "географската култура" се развива като плод на съвместните усилия на градинаря и растенията (учителя и учениците). Растенията, които се отглеждат, са живи и енергични, притежават собствена динамика и това прави трудно да се определи и ускори процеса на растежа им само с волята на градинаря и по начина, по който той предвижда. "Географската градина" и нейните растения са отделени от околната среда (други образователни субекти) с ограда. Тъй като нашата градина непрекъснато взаимодейства с тази среда, оградата играе решаваща роля - първо, за да предпази растенията от вредители (намален хорариум по география в учебния план на средното училище, остаряла материална база) и второ - осигуряване на прозрачност и възможности за внедряване на иновативни подходи и добри практики (нови информационни технологии, подобряване на организационната култура и поведение). Целта на градинаря е да запази жизнеността на растенията (мотивацията на учениците) и да постигне високи добиви (географска култура), като използва редица съвременни инструменти и методи (нови образователни методи и техники).

Посредством метафората тази статия усъвършенства традиционния за България модел на „географската култура“.

25. Vasileva, M., G. Kotseff, D. Poleganova, New Media in Geographic Education – a Story with Unexpected End, 6th International Scientific Conference FMNS, 2015

The usage of digital media in the process of education is increasingly debated in contemporary didactics. In accordance with the needs and requirements of the new information society, digital media play a crucial role in developing the geographical literacy of adolescents e.g. their digital literacy. With regard to this, the implementation of the so-called new digital media in geographical educational process – e.g. GPS technologies (satellite images and aerial photos), GIS technologies (digital maps and digital globe) is currently being analyzed in deeper detail. The object of the current paper is to examine some didactical aspects of the implementation of the new media in geographical education – possibilities and constraints, benefits and threats.

Василева, М., Г. Коцев, Д. Полеганова, НОВИТЕ МЕДИИ В ГЕОГРАФСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ – ИСТОРИЯ С НЕОЧАКВАН КРАЙ

Използването на дигиталните медии в процеса на обучение все повече се обсъжда от съвременната дидактика. Съобразно потребностите и изискванията на новото информационно общество, на тях се отрежда изключителна роля при развитието на географската култура на подрастващите, респ. при развитието на тяхната дигитална култура. Във връзка с това все по-задълбочено се разглежда перспективата за по-широко внедряване в образователния процес по география на така наречените нови дигитални медии, напр. GPS технологии (сателитни и въздушни снимки), ГИС

технологии (дигитални карти, дигитален глобус) се изследва все по-задълбочено от дидактиката на географията. Обект на изследване в статия са някои дидактически аспекти на внедряването на новите медии в обучението по география - възможностите и ограниченията, ползите и заплахите.

26. Василева, М., Ив. Стаменков, Интердисциплинарно обучение между География и икономика и Физическо възпитание и спорт - примерна дидактико-методическа конструкция, Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта, редактор/и: Анжелина Янева и др., издателство: Университетско издателство "Св. Климент Охридски", 2015, стр.304-308, doi: ISSN 1314-2275

Един особено актуален въпрос в съвременната дидактика е този за интердисциплинарното обучение. Това се дължи на факта, че в него се вижда потенциална възможност да се преодолее „тунелното“ обучение, а изучаването на учебните предмети да се осъществява във взаимодействие. Липсата на единно-приета концепция за интердисциплинарно обучение в средното училище е една от основните причини, които възпрепятстват реализирането на потенциала му в реална образователна среда. Скромнен принос към създаване на такава може да се смята развиването на конкретни дидактико-методически конструкции за осъществяване. Това е основание статията да предлага именно примерна дидактико-методическа конструкция за осъществяване на интердисциплинарно обучение между „География и икономика“ и „Физическо възпитание и спорт“. Работна позиция се основава на теоретичния опит и постиженията от практиката в страни с развити образователни системи. Основен метод, използван в изследването е теоретичният анализ на литературни източници. И тъй като в рамките на една статия не може да се претендира за изчерпателност, акцентът е поставен само върху най-съществените моменти:

- изходната позиция за ученето;
- позицията на конструктивисткия подход;
- ролите на главните действащи лица – учители и ученици;
- особеностите на учебния процес.

27. Василева, М., Д. Полеганова, Г. Коцев, „Устойчивото развитие“ – ключов аспект на географското образование, Балканите – език, история, култура, България/Велико Търново 2015

Проблемите и предизвикателствата на съвременния глобален свят превръщат водещата идея на „устойчивото развитие“ в ключов аспект на географското образование. По смисъла на едно такова „развитие“ следва да се осигурят равни права и достъп на всички хора до материалните, природните и културните блага (устойчивото развитие удовлетворява нуждите на настоящите поколения, без да застрашава способността на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди). То намира отражение и върху дидактиката на географията посредством три концепции с много важно значение за географското образование, именно - екологичното възпитание, глобалното учене и

възпитанието за устойчиво развитие. На въпроса: „Какво означава това за практиката на обучението по география?“, дава отговор настоящата статия. Отговорът е резултат от очертаните в най-общ план основни особености на посочените три концепции.

Vasileva, M., D. Poleganova, G. Kotseff, “SUSTAINABLE DEVELOPMENT” – KEY ASPECT OF GEOGRAPHICAL EDUCATION

The problems and challenges which contemporary world faces set the leading idea of “sustainable development” as key aspect of geographical education. In the paper is used the well-known definition for sustainable development – development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. As a result of these tendencies, in geography didactics it can be pointed out three very important concepts – environmental education, global learning and education for sustainable development.

The concept “environmental education” is still quite disputable and in theoretical debates the key question is how it interacts with the term “education for sustainable development”. The authors of paper share the opinion that according to contemporary conditions the “ecological education” should be the main step in the process of improvement of “education for sustainable development”. One of the current trends within “environmental education” is the establishment of successful environmental behavior which is influenced by variety of factors: systematic knowledge, the impact of social norms, confidence in control etc.

The concept “global study” is often defined as a “pedagogical reaction” to the conditions in which the global society evolves. The “global study“ is commonly accepted as an open process of life-long learning which takes into consideration every aspect of sustainable development. Of course, the central place here is dedicated to the space and its different scales. Also the challenges “global study” concept faces taking into account its increasing complexity could raise certain problems in educational process.

The “education for sustainable development” is a large-scale and ambitious task of contemporary education. The main aim of such education is to develop, deepen, constantly update and implement competences which the individuals achieve in their dynamic environmentally friendly, oriented to economic vitality and social justice activity.

What are the main consequences for the geographic education practice? Firstly, the geographic education will be focused on global and essential for the future world development topics interrelating ecological, social, economic and political aspects. Secondly, crucial role in implementation of educational process will be played by pupils. Thus will lead to fact that pupils’ motivation and own will to be the most important preconditions for acquiring and improving different competences. Thirdly, the starting point will be always the authentic problematic situation which pupils should recognize, then analyze and evaluate and afterwards take decisions, plan and do the particular activities.

28. **Василева, М., *Ив. Стаменков,* География и спорт - взаимовръзки и перспективи, Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта, редактор/и: Анжелина Янева и др., издателство: Университетско издателство "Св. Климент Охридски",**

Един от особено актуалните въпроси в съвременните търсения на дидактиката е този за интердисциплинарното обучение. Доказателство за това са многобройните понятия, често пъти употребявани и интерпретирани като идентични, напр. междупредметно обучение, обучение, пресичащо границите на учебния предмет, обучение, интегриращо учебни предмети и т.н. Резултатът е неяснота и недобро реализиране на потенциалните възможности на такъв тип обучение в реална среда. За да може да се усвои интердисциплинарното обучение е необходимо да се създаде ясна, адекватна понятийно-терминологична основа, на чиято базата да се изгради методико-дидактическа и съдържателна концепция за осъществяване на интердисциплинарно обучение. Разбира се, в рамките на настоящата разработка не може да се обхване такава концепция цялостно. За това са необходими сериозни и задълбочени изследвания. В тази статия се очертават в най-общ план възможностите за конструиране на такъв тип обучение между „География и икономика“ и „Физическо възпитание и спорт“. Това е направено в следните стъпки:

- определяне на същността на интердисциплинарното обучение;
- представяне на неговото значение и форми на проявление;
- извеждане на допирните точки в целите и в учебното съдържание по „География и икономика“ и „Физическо възпитание и спорт“;
- извличане на конкретните перспективи за развитие на интердисциплинарната работа в обучението по посочените учебни предмети.

29. Vasileva, M., FORMATION OF COMPETENCES IN GEOGRAPHICAL EDUCATION, SECURITY IN THE AGE OF GLOBAL CHANGES, редактор/и: D. Zlatunova; P. Slaveikov, издателство: "St. Kliment Ohridski" University Press, 2012, стр.204-206, Ref

This paper is focused in formation of the competences in geographical education. The problem of the relation competence – aim of the education in the Bulgarian and foreign geographical didactics is examined.

Василева, М., ФОРМИРАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ В ГЕОГРАФСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Статията е фокусирана върху формирането на компетентности у учениците посредством географското образование. Разглежда се мястото на компетентността в целите на географското образование. Прави се сравнителна характеристика по проблематиката в българската и чуждестранната литература. Извеждат се основни положения.

30. Vasileva, M., THE IDEAS OF CONSTRUCTIVISM IN TEACHING GEOGRAPHY, GLOBAL CHANGES AND REGIONAL DEVELOPMENT, редактор/и: D. Zlatunova; P. Slaveikov, издателство:

"St. Kliment Ohridski" University Press, 2011, Ref

Василева, М. ИДЕИТЕ НА КОНСТРУКТИВИЗМА В ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ

Въпросът за качеството на българското образование винаги ще бъде актуален. Постигането му на настоящия етап е свързано с внедряването на съвременни образователни парадигми. Една от тях е конструктивизмът. В настоящото изследване се разглежда проектирането на идеите на конструктивизма в целите и в учебното съдържание на обучението по география. Това се прави като:

- се проучва същността, принципите, направленията на конструктивизма;
- се проучват възможностите за проектиране на идеите на конструктивизма в посочените характеристики на географското образование.

Публикувани разширени резюмета от научни конференции

31. *Tzankova, L., M. Vasileva, G. Kotseff, D. Poleganova*, “Factory for geographic literacy” - a metaphor for geographical education, Geographical Research and Cross-Border Cooperation within the Lower Basin of the Danube, 2014

На конференцията е представен примерен модел за функциониране на географското образование, изобразен посредством метафора като „Фабрика за географска култура“. Изходна позиция е, че предлагайки примерен, иновативен за България модел на функциониране и развитие на системата на географското образование, ще се изведе начин за нейното ефективно управление и усъвършенстване. В тази връзка е проучен, интерпретиран и адаптиран опита на някои чуждестранни автори от страни с развита образователна система. Моделът е конструиран след отговор на следните въпроси:

- Как функционира географското образование у нас?
- Защо системата на географското образование е представена чрез метафора?
- Как е конструирана „фабриката“?
- Какви са изводите и основните насоки за бъдещи изследвания?

32. *M. Vasileva, Poleganova, D., Tzankova, L.*, “Cube Jena” – about the perspectives in geography education, The 4th Romanian – Bulgarian – Serbian Conference – Geographical Research and Cross-Border Cooperation within the Lower Basin of the Danube, Vidin – Bulgaria, 15-17 September 2016

На конференцията е представена концепцията на „Куба Јена“, през перспективата на географското образование. Съвременната негова философия, отличаваща се с многоперспективност и търсене на визии, системност и проблемност е основание да се предположи, че адаптирането и приложението на концепцията ще бъде полезно в две посоки:

- Като обоснове в дидактико-методически план внедряването на „ключовите проблеми“ на съвременното общество в географския Curriculum, които са основен обект на изследване (и цел) от географското образование в средното, а и във висшето училище.
- Като предложи стъпките за планирането и реализирането на проблемно-ориентиран учебен процес в обучението по география.

Юни, 2018г.

Изготвил справката:

(гл. ас д-р Мая Василева)